

Lees ik het kind, dan ...!

Leren is in de eerste plaats het kind leren kennen. Dan leer je als professional net zoveel als het kind zelf. Het kind kennen is de eerste stap om op avontuur te gaan en te ontdekken. Je leert dan iedere dag bij. Dat geldt niet alleen voor de kinderen, maar ook voor leraren. Op deze manier realiseer je voor ieder kind een veilige omgeving waarbinnen het wordt gewaardeerd om wie het is, niet om wat het kan. Kennen is de eerste stap richting het creëren van geborgenheid, de basis voor groei.

Heel wat scholen hebben in hun missie en visie aangegeven dat het kind er centraal staat. Het lijkt zo simpel. Zeggen dat het onderwijs draait om het kind. Als je dat echt wilt doen is er heel veel lef voor nodig. Alles wat je zelf als volwassen mens bedenken kunt, alle kaders en grenzen die je voor jezelf in de loop der jaren hebt opgebouwd en ingericht, moet je durven loslaten. Het onderwijs wordt gevormd rondom het kind. Niet om het kind zijn zin te geven, maar door te luisteren naar het zinnige wat het kind inbrengt. Meer dan ooit is daarvoor ruimte nodig. De regels, de verwachtingen, de steeds snellere opvolging van veranderingen, kunnen benauwend worden. Zien we het kind dan nog?

Ik zie me nog staan, in de rij bij gym, allemaal op de gele lijn. We gaan weer in twee partijen sporten. Het doet er eigenlijk niet zoveel toe of het trefbal, slagbal of kastie is. Twee leerlingen mogen kiezen en het is elke keer maar weer de vraag of ik als laatste of als 'op een na' laatste gekozen wordt. Maar het kan nog erger. Het kan ook zijn dat de meester geen geduld meer heeft en je maar bij een van de beide partijen indeelt. Gooien met een bal is nooit mijn sterkste kant geweest. Een paar jaar geleden zag ik hoe een van onze gymleerkrachten een aantal kinderen het werpen met de bal aan het aanleren was. Een paar simpele technieken zorgden ervoor dat de kinderen meters verder konden gooien. Ik heb het zelf ook geprobeerd en zelfs bij mij was er flinke winst. Wat zou mijn schooltijd een stuk veiliger gevoeld hebben wanneer er destijds ook een gymleerkracht was geweest die mij gezien had.

In de jaren tachtig van de vorige eeuw is er een komische serie op televisie rond een bar in Boston: 'Cheers'. Elke aflevering begint met een liedje waarin de belangrijkste zin is 'Where they know my name'. Kennen is meer dan het kennen van je naam, het is weten wie je bent en wat je nodig hebt. Op veel scholen is het de gewoonte om de kinderen goed door te spreken wanneer ze naar een andere leerkracht gaan. Een zogenaamde warme overdracht. Uiteraard ontzettend goed, maar het is wel heel belangrijk op welk moment dit gebeurt. Wat mij betreft het liefst pas na een paar weken. Natuurlijk zijn er gegevens die direct gedeeld moeten worden. Maar die staan, als het goed is, wel in het leerlingvolgsysteem. Die eerste weken moet de prioriteit liggen bij het leren kennen van het kind en dat staat niet los van de interactie tussen het kind en de leerkracht. Als ik voor het eerst ambulante tijd krijg voor mijn managementwerkzaamheden, moet ik mijn klas delen met een andere leerkracht. Een geweldige collega, we vullen elkaar goed aan. Toch zijn er ook kinderen waar we beiden op een hele andere manier naar kijken. Ik herinner me Thijs, een leuke spontane jongen. Een leerling waar ik ook nu nog met veel plezier aan terug denk. Toch blijken Thijs en mijn collega niet zo'n klik te hebben. Hij ziet Thijs eerder als een lastige leerling die af en toe de les verstoort. Hij vraagt mij hoe ik daar mee omga. Dit heeft overigens helemaal niets te maken met zijn of mijn kwaliteiten, maar door ons gesprek hebben we beiden Thijs beter leren kennen. Daarvoor moet je dus wel eerst even de tijd krijgen zodat je niet al bevooroordeeld bent door het beeld van je voorganger.

Binnen mijn organisatie noemen we dat het lezen van het kind. Dat uit zich in statements zoals: 'lees ik het kind, dan geef ik een boek' of 'lees ik het kind dan geef ik een bal' enz. Aan nieuwe collega's leg ik dat vaak uit aan de hand van Rob, een leerling uit groep 4. Rob is niet een geweldige rekenaar en het lukt maar niet om hem de 'stip sommen' uit te leggen die met de regelmaat van klok terugkomen in de methode. '87 + . = 100' Totdat ik me een gesprek herinner over motoren. Rob en zijn vader zijn

gek op motoren en wanneer er ergens in de buurt een wedstrijd plaatsvindt, dan zijn zij daar te vinden. 'Rob, op de parkeerplaats van de cross kunnen honderd motoren staan, er staan er al 87!' Voordat ik de kans krijg, heeft Rob het goede antwoord al gegeven.

Een goede leerkracht is een leerkracht die niet op de automatische piloot gaat of afhankelijk is van de methodes, maar geboeid is door het leren kennen van het kind en dan inhoud geeft aan zijn taak: een basis leggen voor een betekenisvol leven in de samenleving.

Energie willen steken in het 'lezen' van elk kind heeft alles te maken met de overtuiging dat ieder kind waardevol is, niet om wat het kan, maar om wie het is. Daarom verdient het onze aandacht, ons respect en onze inzet. Het kind is geen optelsom van testen en toetsen. Toetsen zijn alleen een meetmoment en leermoment voor onszelf. Het geeft richting om voor ieder kind de juiste en passende aansluiting te vinden in aanbod en instructie. Veel belangrijker is een emotioneel veilige basis en een geborgen leer- en leefomgeving. Daarbinnen is er ruimte voor kinderen om zich open te stellen. Om kwetsbaar te kunnen zijn. Om vragen te durven stellen. Om fouten te mogen maken en om zich open te stellen voor nieuwe en andere inzichten. Dit zijn voorwaarden om te kunnen leren. Een kind wil graag onderdeel zijn van een groter geheel. Erbij horen. Daarvoor is het nodig om te luisteren, vertrouwen te geven en bij te sturen. Door zelf het goede voorbeeld te zijn, uit te dagen en te ondersteunen, bouw je aan een goede relatie met het kind. Ontwikkeling vindt plaats als het kind het gevoel heeft dat hij of zij zelf dingen kan doen. Zelf keuzes kan maken of zelf om hulp kan vragen. Een kind mag er zijn. De school moet in de eerste plaats een omgeving zijn waar een kind kan ontdekken waar het gelukkig van wordt. Dat kan alleen als onderwijs afgestemd is op de mogelijkheden en behoeften van het kind. De balans tussen uitdaging en voldoening. Het is voor kinderen fijn om te merken dat iets steeds beter lukt. Niet het resultaat, maar de inzet verdient beloning.

Een goede leerkracht is een geïnspireerde leerkracht. Ik haal die inspiratie uit de Bijbel. Denk aan dat prachtige verhaal waarin Samuel de opdracht krijgt om een nieuwe koning voor Israël te zalven. Het zal één van de zonen van Isaï uit Bethlehem worden. Samuel is direct onder de indruk wanneer hij de zonen van Isaï ziet. Groot en sterk, prima uitgangspunten voor een koning in die tijd. Toch heeft God een ander plan. Het wordt David. Ze hebben de jongen niet eens opgehaald als Samuel op bezoek komt. Als Samuel om een verklaring vraagt, krijgt hij als antwoord: 'De mens ziet aan wat voor ogen is, maar ik zie het hart aan.'

Of psalm 139 waarin zo duidelijk staat dat de Schepper ons door en door kent. 'Hij kent ons zitten en ons opstaan', 'U zag me al toen ik in het geheim gemaakt werd'. Ik weet dat deze teksten in het verleden vaak misbruikt zijn: 'Pas op, God ziet alles.' Maar ze zijn juist bedoeld om aan te geven dat je bij Hem veilig bent, geborgen bent. Je hoeft niets uit te leggen. Hij weet hoe je in elkaar zit, hij kent je door en door. Die geborgenheid is de beste basis om te kunnen groeien. Dat geldt net zo voor mij als voor de kinderen die aan ons zijn toevertrouwd.

Dat ik het belangrijk vind dat een geïnspireerde leerkracht kinderen kan 'lezen', leidt er toe dat ik als bestuurder natuurlijk op dezelfde manier kijk naar de medewerkers binnen mijn organisatie. Dat heeft consequenties. Kinderen hebben ruimte en vertrouwen nodig om te leren en te groeien. Datzelfde geldt natuurlijk voor alle medewerkers binnen het kindcentrum. Medewerkers weten dat, wanneer ze met goede plannen en ideeën komen, er ruimte en dus ook geld is om deze ideeën uit te werken. Dat heeft al tot prachtige initiatieven geleid zoals bijvoorbeeld een plusklusklas, een baanbrekend dyslexieprogramma. En bijvoorbeeld ook een eigen mobiele tv-studio en een jaarlijkse *dronocup*. In januari is een 115 pagina's tellend magazine uitgekomen met alle initiatieven. Het mes snijdt dus aan twee kanten: kinderen krijgen uitdagend en goed onderwijs waarin ze echt gezien worden en leerkrachten houden hun energie en enthousiasme en weten dat ook zij ruimte krijgen om te groeien en te ontwikkelen.

Niet hiërarchie, maar vertrouwen en het respecteren van elkaars verantwoordelijkheden, vormen de basis van onze organisatie.

Herman Langhorst

Herman Langhorst is voorzitter van het college van bestuur van Stichting KindPunt in Meppel en mede bestuurder van de Stichting Kinderopvang Zuidwest Drenthe. Daarnaast is hij voorzitter van het lokale samenwerkingsverband Passend Onderwijs en mede initiatiefnemer van het Kwadraatnetwerk, dat als doel heeft passend onderwijs te organiseren voor hoogbegaafde leerlingen. Als columnist is hij verbonden aan het magazine PO Management. Hij heeft zich verder gespecialiseerd in positionering van onderwijs en opvangorganisaties.